

MULTIPLICAMINI

WOLFGANGI FRANZII
S.S. THEOL. D.
ANIMALIUM
HISTORIA SACRA.

in qua

Plerorumque Animalium
præcipuæ proprietates in
gratiam Stud. Theol. ad usum
εικονολογικόν breviter
accommodantur.

EDITIO NOVISSIMA
prioribus correctior.

AMSTELODAMI
Apud Ioan. Ianssonium
ANNO M. D. C. XLIII.

ANIMALIVM
HISTORIA
SACRA,

In quâ

Plerorumque Animalium præcipuæ
proprietas in gratiam Studiosorum
Theologiæ, & Ministrorum Ver-
bi ad usum εἰκονολογικόν, bre-
viter accommodantur.

*In Academiâ Wittebergensi ante
annos aliquot dictata à*

WOLFGANGO FRANZIO
SS. THEOL. D.

Iam denuò emendatius & correctius edita
triplici indice, scilicet Capitum, rerum, &
locorum è Scripturâ, nec non
adagiorum aucta.

EDITIO QUINTA.

AMSTELODAMI

Apud IOANNEM IANSSONIUM
Anno Christi MDCXLIII.

CAP. XI.

De Monocerote & Rhinocerote.

Initio duo sunt expedienda: 1. *Utrum in rerum natura sit Unicornis.* 2. *Utrum Monoceros & Rhinoceros sint unum & idem.* Quod primum attinet, doctissimi aliqui viri negarunt esse in rerum natura unicornem, quem putarunt asinum Indicum esse, sicut tales quosdam asinos Indicos & uno cornu præditos reperiri testantur probati autores. Verum cum S. Scriptura eruditæ imagines passim ex natura Monocerotis sumptas usurpet, & tum ad pios, tum ad impios, tum ad ipsum Christum accommodet cum singulari doctrina & consolatione, necesse est in rerum natura esse unicornem. Huc accedit, quod gravissimus Author *Iulius Casar Scaliger* in suis exercitationibus contra *Cardanum* citat testimonium amici sui cuiusdam, qui vidit unicornem. Ad secundum quod attinet, apud Hebræos est vocabulum *Rheem* רֶחֶם quod significat Unicornem & simul Rhinocerotem, sicut & alterum *Rum* רֹם utrumque simul denotat.

Hinc factum est, quod multi Monocerotem & Rhinocerotem pro uno & eodem animali acceperunt. Verum *Iulius Casar Scaliger* in Exercitationibus tum proprio suo tum amici sui fide digni testimonio confirmat, aliud esse Monocerotem, aliud Rhinocerotem; Et quidem Monocerotem habere unum cornu in media fronte, sed Rhinocerotem habere geminum cornu, unum in fronte pusillum, alterum in nare robustissimum, à quo secundo etiam nomen suum accepit. Cum verò in lingua sancta idem animal unum habet nomen, libuit uno capite explicare utrumque, ut utriusque proprietates conjunctim applicare illis rebus ab ipsa scriptura applicatis.

*Monoceros seu unicornis est animal magnitudine equi, & quidem reliquo corpore valde simile equo, habens barbam hircinam, caput cervi, cervicem jubatam, pedes Elephanti, caudam suis, unum cornu nigrum, media fronte duorum cubitorum magnitudine: sed Rhinoceros etiam est grande animal & fere tam altum quam longum, sed brevia crura habens & duo cornua, ut dictum, imprimis in nare. Propter magnitudinem vel altitudinem utrumque habet idem nomen ab Hebraico themate, Ram, quod significat altus fuit, sublimis fuit, exaltatus est, elevatus est, &c. Porro Rhinocerotis cornu admodum est durum, & ab ipso vehementer acuitur, & limatur ad saxa, quoties sese præparat ad certamen. Naturale enim est odium inter Elephantum & Rhinocerotem, ita ut invicem certent, & quidem in ipsa pugna Rhinoceros unicè dat operam, ut alvum Elephanti tanquam partem molliorem petat, sicut etiam tandem vincit Elephantum, contra quem suo cornu, quòd in nari habet, audacissimè pugnat. Tergum etiam habet scutulatum, & quasi variis clypeis munitum, unde etiam æstimari potest fortitudo hujus bestię. Hac bellua (Philippus Cam. ex Iovio in capite 25. lib. 1. succif. inquit de Rhinocerote) paulò humilior est Elephanto, si altitudinem spectes, sed longitudine prope par, nostratis bubali formam referens: nam ungulas habet bisulcas, venum tergoe buxei coloris, eoque ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur, armaturque pedali osseo cornu supra nares eminente, quo ferire sub utero atque transfodere Elephantem, peculiarem hostem suum solet, si tamen injectæ ad collum & occissime strangulantis proboscidis vim effugiat. Nam in congressu perpetuæ simultati aut parta victoria aut certè decora morte satisfacit. Hęc mera *αἰτιαθῆνα* istarum belluarum apparuit, quum Emmanuel Rex Portugaliz Rhinocerotem Romam mittere constituisset, qui tamen in naufragio, cum esset*

effet compeditus & ad miraculum usque natando evadere conatus fuisset, in Ligustricis scopulis periiit. Ferunt hanc Rhinocerotem (pergit ibidem Iovius) quum ab Oceano Vlixponensi in portu exponeretur, aspectu atque odore suo elephantum, qui tum erat in regia, usque adeo truculenter tenuisse, ut Elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pavore septum cornu, ferreis ingentibus clathris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulsu peruperit, & in longam se proripiens fugam, terribilique barritu edito stridens & furens cuncta obvia prostraverit.

Ad *Monocerotem* quod spectat. 1. *habet & ipso cornu bicubitale, intus candidum & splendidum, sed foris nigrum propter corticem, quo tegitur.* Hoc autem cornu non est cavum aut levè instar aliorum cornuum, nec planum & æquabile, sed vel ferreâ lima asperius, in multas spiras revolutum & in mucrone quovis telo acutius, ita ut quicquid petat, facile suo ictu perterebret. 2. *Deinde utcumque servum hoc sit animal,* tamen sexum foemineum veneratur, & ad foeminas accedit, & juxta eas in somnum resolvitur, & ita delapsum sæpè capitur, & ligatur, donec tandem cornu ejus refecetur. Juvenem igitur robustum vestibis virginis induunt, & aromatibus conspergunt & constituunt in vicino aliquo loco, unde odor cum aëre perveniat in nares bestiaz. Interim ergo dum ipsi venatores occultantur, accedit bestia ad juvenem, qui odoratis & amplis manicis oculos ipsius tegit, ut venatoribus liceat accurrere.

3. *Robore corporis Monoceros est propemodum inexpugnabilis, & maxima valet pedum celeritate, & tanta in eo est ferocia ut desertissimas regiones, & montes altissimos incolat, & sicut Job. cap. 39. v. 12. monet; nullis vel vinculis vel beneficiis aut arte curari possit, cum tamen Leones, & Tigres, & Pardi cicurentur.*

4. *Cornu Monocerotis eximiam ac singularem habet vim, & facultatem resistendi venenis. Immo aqua etiamsi veneno quodam corrupta, si hoc cornu attingatur, salutaris dicitur fieri. Ex olim divites & principes ex hoc cornu pocula conficere, aut certe partem aliquam poculis inferere solebant, & nunc quoque plerique medici ejus usum in medicamentis mirifice commendant. Hactenus recitata est præcipua summa descriptionis, qua de Monocerate & Rhinocerate traditur: nunc imagines breviter sunt addenda.*

I. Et quidem Nazianzenus oratione 13. habita post reditum, *Monoceroti comparat Philosophum. 1. Quemadmodum enim Monoceros amat solitudines: ita quoque studiis literarum tractandis consecrati unice exoptant gratos secessus. 2. Et quemadmodum Monoceros altissimos montes amat: ita quoque Philosophi debent despiciere res terrenas. 3. Et sicut Monoceros gaudet libertate, neque potest duci sub præsepe: Ita quoque Philosophus non debet esse servum pecus, habitare in alterius cerebro, & in aliorum gratiam recipere & mutare sententias.*

II. Nemini ignota est imago illa, quæ in Psalmo 22. 23. extat, ubi Christus hostibus savissimis undique cinctus flebiles querelas instituit de ipsorum ferocia, eosque leonibus & unicornibus comparat. Sic etiam inquit: *Salva me Domine ex ore Leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam.* Hac imagine principaliter ob oculos proponitur ferocia & crudelitas illorum, qui crucifixerunt Christum. Verùm aptissime potest accommodari ad omnes hostes Evangelii, qui confisi suæ potentix & robori, crudelissimè persequuntur Ecclesiam. 1. Sicut igitur unicornis est animal savissimum, ita hostes Christi sunt ferocissimi. 2. Et sicut hoc animal est robustissimum: Ita quoque hostium potentia longè superat potentiam Ecclesiæ. 3. Et sicut Monoceros non patitur

se

*sibi facile vivum capi, neque etiam potest mansue-
beris, sicut ex capite 39. Iobi constat: ita hostes nul-
li neque divinis neque humanis beneficiis placari
& mitigari atque converti volunt. 4. Et sicut Mo-
noceros in solitudinibus degit, & fugit commercia
reliquorum animalium: Ita quoque hostes ad Eccle-
sia societatem sese adduci non patiuntur, sed summo
odio Dei & Ecclesie grassantur adversus Christum
& adversus membra Christi.*

III. In aliis locis Ecclesia & politia Iudaica
comparatur cum unicornibus. Nam Num. 23. v. 22.
sic dicitur: *DEVS eduxit illum de Aegypto, cu-
jus fortitudo similis est Rhinocerotu.* Et hæc ipsa ver-
ba repetuntur Num. 24. vers. 8. Item Deut. 33:
vers. 17. *familia Ioseph comparatur cum cornibus
Rhinocerotu.* Et Psalmo 75. vers. 69. Item 92. *petit
& optat exaltari suum regnum, sicut cornu unicor-
nium.* In genere tamen potest hæc esse imago Eccle-
sia piorum & regnorum sanctorum, quæ unquam
fuerunt, aut futura sunt. Absque dubio autem cornu
significat potentiam & fortitudinem, item defen-
sionem & præcipuum decus, item veram Dei agni-
tionem, fidem, invocationem, præsentiam & auxi-
lium Dei. 1. Quemadmodum igitur unicornis insi-
gne habet cornu, quo se potest defendere adversus
omnes infidias & injurias: ita quoque Ecclesia sa-
lus & decus consistit in agnitione Dei, invocatione,
præsentia Filii Dei. 2. Et quemadmodum cornu
unicornis resistit veneni: Ita quoque agnitio & in-
vocatio Dei resistit omnibus vitiis. 3. Sicut autem
unicornem venatores imprimis propter cornu insellan-
tur: ita certum est, Ecclesiam in hac vita pati affli-
ctiones, odia & mortem propter cornu suum, hoc
est, propter veram agnitionem & invocationem
Dei. 4. Verum sicut unicornis non patitur se facile
capi vivum, neque eripi sibi suum cornu: ita Ec-
clesia summam debet adhibere constantiam, inter ipsa
pericula & certamina, ne amittat suum cornu,
hæc

hoc est, agnitionem & invocationem veram. Hæc capita collationum uberius poterunt tractari, & addi potest narratio, quæ extat in quadam oratione lib. 3. declam. Philippi, ubi dicit, se vidisse picturam Ecclesia sub imagine unicornis stantis, ubi tantum dimidio appareret; mox verò toto corpore conspiceretur, circa quem fuerunt varia bestiarum forma, Pardi, Elephanti, obstrepentes unicorni, qui tamen intrepidus & reclus constitit inter reliquas savissimas bestias. Additur igitur ibi, sic Ecclesiam interdum esse illustriorem, interdum obscuriorem, & semper habere hostes in hoc mundo, quos tamen omnes vincit.

Obiter & hoc notetur, regna terrarum appellari in genere cornua. Sicut enim cornu non est aliqua utilis pars corporis, sed pro defensione corporis data: Ita nisi regna defendant corpus Ecclesiæ, nihil aliud sunt nisi excrementitia cornua.

IV. Etiam ipse Christus vel regnum eius jucundissime comparabitur cum cornu unicornis. Licet enim expresse non habeatur in textu Biblico; quia tamen Bileam in Numeris benedicturus Israël similitudinem capit ab unicorni, & Israël egrediens in Ægypto, indeque revocati, non ineptè collationes instituere possumus. 1. Quemadmodum igitur unicornis est animal fortitudinis inexpugnabilis, & in capite cornu habet firmissimum: Ita quoque regnum Christi est invictum etiam contra portas inferorum. 2. Et sicut unicornis suo cornu reliqua animalia exossat & prosternit: Ita hoc cornu CHRISTI comminuit omnia alia cornua Diaboli, tyrannorum & hæreticorum. 3. Sicut etiam cornu unicornis est præstantissimum remedium contra omni generis venena: Ita quoque regnum CHRISTI est cornu salutis, ut Zach. nominat, in quo peccatum destruitur, mors aboletur, & vita ac justitia credentibus restituitur. 4. Præterea sicut unicornis sexus fœmineo tanquam imbecilli parcat; Ita CHRISTVS contri-

contritos corde amat & iuvat. 5. Sicut autem unicornis tum venatores, cum bestias, sibi insidiantes acerrimè persequitur: Ita quoque CHRISTVS suo cornu, quod est perjucundissimum & tantum accommodatum ad salutem, hostes suos, qui sese Euangelio opponunt, ita acerrimè persequitur, ut in omni æternitate nihil experiantur, nisi implacabilem ejus vindictam & inenarrabiles cruciatus, & hac ratione cogantur fateri, non vanas fuisse comminationes: *Osculamini Filium, ne succenseat, &c.* Coronidis loco etiam illud observetur, quod Erasmus Roterodamus in libro de similibus unum simile proponit à Rhinocerote sumtum: *Rhinoceros cornu gerit in naribus: ita quorundam sales dentati sunt & aculeati.* Sed de illis satis.

C A P V T. XII

De Equo.

ANIMAL hoc Americani antea non viderant, ideoque putabant ante centum annos hominem insidentem, & equum esse unum conflatum & connexum individuum, illudque vehementer metuebant, ut possit hoc dici animal, quod vicit Indos. Quo enim equi pervenire non potuerunt, ibi semper Hispani ab Indis sunt vecti. Nobis utilissimum est hoc animal, & simul excellens & utilissimum, & primas tenet bellatorium, secundas itinerarium, tertias vectorium. Bellatorium pulcherrimè describitur Job. 39. 22. 23. 34. 25. 27. 28. ab ipso Deo, his tragicis verbis:

Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum? Nunquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror. Terram ungula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armam: contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum